

SİNEMA SEKTÖRÜNDE EMEK SÜRECİ: YÖNETMENLER ÖRNEĞİ

Cemal İYEM¹
Tamer YALÇIN²
Zehra YILDIZ³

ÖZ

Bir sanat dalı ve kültürel bir olgu olarak görülen sinema günümüzde bir endüstri haline dönüşmüştür. Sinema sektörü içinde bulunduğu toplumun dinamiklerine, kültürüne ve ekonomisine bağlı olarak gelişmektedir. Özellikle Amerikan sineması, bu endüstrinin oluşumunda ve sektörün dönüşümünde büyük rol oynamıştır. İlk yıllarında sendikasıız olarak işgörmeye faaliyetlerini sürdüren sinema sektörü çalışanları daha sonra bir dizi örgütlenme faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Sinemanın bir endüstri haline dönüşmesi ile birlikte sinema sektöründe emek süreci de akademik araştırmalara konu haline gelmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada sinema emekçilerinin emek süreçleri, çalışma süreleri, sinema emekçilerinin çalışmaya ve boş zamana yönelik bakış açıları bu sektörün “altın yakalıları” olarak tanımlanabilecek yönetmenler gözünden değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemine yer verilmiştir. Nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi uygulanmıştır.

Anahtar sözcükler: *Sinema, Emek Süreci, Yönetmen*

120

LABOR PROCESS IN THE CINEMA INDUSTRY: THE CASE OF DIRECTORS

Abstract

As a cultural event and a branch of art, the cinema has turned to an industry. The movie sector has been developing depending on dynamics, culture and the economy according to the society it belongs. Especially American cinemas took an important role while this industry was developing and becoming a sector. In the first years of the cinema, people without being members of a union started to organize themselves under unions later. With the turning to the cinema industry the working periods have also become a surching point for the searchers in this sector. From this point of view in this study labour periods of cinema workers, working times, view points of cinema workers on working and leasure times have been appreciated by the directors who can be described as “the Golden Collars” of this sector. In the work qualitative analysing methods have been used. Content analysis of qualitative data analysing techniques has been practised.

Key words: *Cinema, Labour (Woking) Period, Director*

¹ Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İKY Bölümü Öğretim Üyesi, ciyem@sakarya.edu.tr

² Dr. Piri Reis Üniversitesi, Misafir Öğretim Üyesi, yalcin_tamer@yahoo.com

³ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İKY Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, zehrayldz07@gmail.com

I.GİRİŞ

Sinema ilk keşfedildiğinde “ticari geleceği olmayan bilimsel bir merak” olarak görülse de Lumière Kardeşler bu yeni keşfin geleceğinin parlak olduğunu fark etmişlerdir (Betton’dan aktaran Tekeli,1990:9). Sinema ilk yıllarında ucuz eğlence aracı olarak görülmüş Modernizm ile birlikte para karşılığı gidilen belli bir kültür birikimiyle daha anlamlı hale gelebilecek boş zaman değerlendirme etkinliklerinden biri haline gelmiştir (Morva,2006:114). Aslında sinemanın bir sektör haline dönüşmesinde Amerikan sineması büyük rol oynamıştır. Film stüdyolarının kurulmasıyla birlikte sinema önemli bir endüstri haline gelmiştir.

Pek çok farklı meslekten oluşan sinema sektöründe çalışma koşullarıyla ilgili pek fazla akademik araştırma bulunmamaktadır. Aslında çalışma kavramının tarihi ilk insanlara kadar dayanmaktadır (Çalışkan,2014:1). Günümüze kadar şekil ve amaç açısından değişse de insanlar çalışmak zorunda kalmış ya da çalışma eylemini kendi isteği doğrultusunda gerçekleştirmiştir (Çalışkan,2014:1). Tüm çalışma tarihi boyunca değişmeyen tek şey insan emeğidir. İnsanlar sanat amacıyla heykel inşa ederken de para kazanmak amacıyla fabrikada çalışırken de emek harcamıştır. Peki emek nedir? Belli bir amaca ulaşmak isteyen bir insanın bilinçli olarak gerçekleştirdiği çalışma süreci ve çabasıdır (WEB1). Bu bağlamda emek süreci farklı çalışmalarda araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmada sinema sektörünün “altın yakalıları” olarak görülen yönetmenlerin emek süreçlerinden hareketle bir sinema endüstrisi emek incelemesi yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde sinemanın keşfi ve bir sektör haline dönüşme süreci Amerikan sineması üzerinden ele alınmıştır. İkinci bölümde “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabından hareketle yönetmenlerin söylemleri içerik analizine tabi tutularak elde edilen veriler belli temalar altında gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Nitel veri analizinin seçilmesinin nedeni kitaptaki çok fazla veriyi demografik özellikler, çalışma koşulları, çalışmaya yönelik değerler şeklinde gruplandırma amacıdır. Araştırmanın bir bütünlük sağlaması amaçlandığı için örneklem olarak Amerikan sinema sektöründe çalışan yönetmenler tercih edilmiştir.

II.SİNEMA ENDÜSTRİSİNİN GELİŞİMİ VE EVRİMİ

1.Kavramsal Çerçeve

Sinema sözcüğü sinematografi sözcüğünün kısaltılmış halidir (Morva,2006:117). Sinemanın tarihi 19. Yüzyılda Lumière Kardeşlere dayanmaktadır (Teksoy,2014:13). Sinematograf adını verdikleri alet Yunanca kinema-atos (devinim) ve graphain (yazmak) sözcüklerinden türetilmiştir (Morva,2006:117). Devinimi yazan, saptayan anlamına gelmektedir (Morva,2006:117). Sinematograf ile halka açık ilk sinema gösterisi 28 Aralık 1895 tarihinde Paris'te Grand Cafe'de Lumière Kardeşler tarafından yapılmıştır (Parlayandemir,2011:1). Parlayandemir'e göre (2011:1), sinemanın sanayi devrimiyle ilişkisi halka açık gösterimi yapılan ilk film olan 'Trenin İstasyona Girişi' (Yönetmen Lumière Kardeşler,1895) filmi üzerinden değerlendirilebilmektedir. Buradan hareketle ilk sinema filminin tren üzerine kurgulanmasının temel nedenini, sanayi devriminin en büyük simgelerinden birinin buharlı tren olmasına bağlamak yanlış olmaz (Parlayandemir,2011:1).

Bir kitle iletişim aracı olan sinema, aynı zamanda sanat dalı olduğu için kültürel (Özbaşaran,2007:4). Dolayısıyla sinema teknik bir buluş olduğu için başlangıç tarihinin belli olması açısından diğer sanat dallarından farklıdır (Morva,2006:118). Ayrıca sanat ve endüstri etkileşiminin bir ürünü olarak da diğer sanat dallarından ayrılmaktadır (Erkılıç,2003).

Sinema keşfedilmesinden bu yana her zaman büyük bir endüstrinin parçası olmuştur. İşte bu yüzden olsa gerek filmler pazarlanarak, çeşitli politikalar geniş kitlelere ulaştırılabilmektedir (Oylum,2011:7). Sinema ve sermaye ilişkisinin diğer sanat dallarına göre daha yoğun olmasından yola çıkarak filmlerin bir ürün olarak alınıp satılmasının, sektörün yapısını ve özelliklerini belirlediğini söylemek mümkündür (Erkılıç,2003). Sinema endüstrisi yapım, dağıtım ve gösterim süreçlerinden oluşmaktadır (Erkılıç,2003). Sinemanın sanat tarafı olan fikir, estetik, tasarım süreçlerini ortaya çıkaran bir sanatçıyken ekonomik tarafı olan gişe gelirleri, yapım giderleri, sinema teknolojisi süreçlerini yürüten yapımcıdır (Erkılıç,2003). Bir sinema projesi tasarlandıktan sonra yapımcı koordinatörlüğünde senaryo yazarı, yapımcı, görüntü yönetmeni, teknik çalışanlar

ve oyuncular sinemanın yapım sürecini oluşturmaktadırlar (Erkılıç,2003). Dağıtım aşaması sinemanın ulusal ve uluslararası pazarlara ulaştırılması sürecidir (Erkılıç,2003). Son olarak ise gösterim aşamasında sinema izleyicilere ulaşmaktadır (Erkılıç,2003). Bütün sanat dallarında olduğu gibi sinema da kapitalizm süreçlerinden etkilenecek kitlesine ulaşabilmektedir (Erkılıç,2003). Sinema sektörünün yapım, dağıtım ve gösterim aşamaları açısından diğer sanat dallarından daha çok kapitalist yapının etkisi altında kalması sinemada endüstrileşmeyi ortaya çıkarmıştır (Erkılıç,2003). Buradan hareketle bir endüstrinin geniş kitlelere ulaşma isteğinin sinemayı etkilediğini söylemek mümkündür (Erkılıç,2003). Bir sinema endüstrisi, içinde bulunduğu toplumun dinamiklerine, kültürüne ve ekonomik özelliklerine bağlı olarak gelişmektedir (Erkılıç,2003).

Sinemanın 1895 ve 1910 yılları arasında ekonomik bir boyut kazandığı bilinmektedir (Keskin, 2008:3). Açıkça büyük bir endüstri oluşturan sinema sektöründe oyunculuk, fotoğrafçılık, senaristlik ve laboratuvarcılık da ayrı meslekler olarak ortaya çıkmıştır (Crowley ve Heyer'den aktaran Ersöz,2014:264). Daha önce de ifade edildiği üzere sinemada ilk endüstrileşme Fransa'da görülmüştür. Nitekim Rekin Teksoy'un 'Sinema Tarihi' adlı kitabında yer verdiği bilgilere göre Fransız sinema sanayisinin öncüsü olarak kabul edilen Charles Pathé (1863-1947) hatıralarından bahsederken sinemayı bulmadığını ama bir sanayi kolu haline getirdiğini açık ve net bir şekilde ifade etmiştir (Teksoy, 2014:41-42).

Sinema endüstrisinin ortaya çıkması ve gelişmesi ülkelere göre farklılık göstermiştir. ABD'de sinema ilk yıllarından itibaren ekonomik bir değer olarak görülmüş, daha sonra sinemanın endüstrileşmesi sonucu belli üretim tarzları, standardizasyon gibi olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. (Erkılıç, 2003:5). Sinemanın endüstrileşme sürecinde ABD'deki gezici sinemaların ve kent olgusunun etkili olduğu düşünülmektedir (Erkılıç, 2003:1). İşsizler ve yeni gelen göçmenler, sinemanın ucuz bir eğlence aracı olarak görüldüğü 1905'ten sonraki dönemde sinemanın endüstrileşmesine katkı sağlamışlardır (Erkılıç, 2003:1). Ayrıca bu dönemlerde işçi sınıfı da sinema sektörünün gelişmesinde seyirci olarak rol oynamıştır (Morva, 2006:120). 1909 yılında ABD'de haftalık sinema izleyicisi

yaklaşık olarak 45 milyonu bulmuştur (Çetin, 2014:2017). Sinemanın diğer sanat dallarından farklı olarak toplumun tüm kesimlerine ulaştığı görülmektedir (Erkılıç, 2003). Yine 1920’li yıllara gelindiğinde, sinemanın bir endüstri kolu haline dönüşme sürecinde Wall Street’in sinema piyasasına yaptığı yatırımlar etkili olmuştur (Erensoy, 2012:3). 1927 yılında Amerikan sinema sektöründe 42.000 kişinin çalıştığı bilinmektedir (Crowley ve Heyer’den aktaran Ersöz; 2014:276).

Amerikan Sineması 20. Yüzyılın en büyük endüstrilerinden birini oluşturmuştur (Erensoy, 2012:1). Aslında sinemanın bir endüstri kolu haline gelmesi 1903 yılında Hollywood’un bağımsız bir şehir olarak ilan edilmesinden sonra bu bölgede pek çok yapım şirketinin kurulmasıyla paralellik göstermiştir (Erensoy, 2012:1). Hollywood, Amerikan sinema sektörüyle iç içe geçmiş ve zamanla onun yerine kullanılan bir kavram haline dönüşmüştür (Güngör, 2013:209). Los Angeles’ta bulunan geniş araziler ve ucuz işgücü yapımçı şirketleri o bölgeye çekerken, bu bölgede sendikaların olmayışı şirketlerin ucuz fiyatlara setlerde eleman çalıştırmalarını beraberinde getirmiştir (Erensoy, 2012:4). Hollywood stüdyoları 1. Dünya Savaşı’ndan sonra bir filmin tüm süreçlerini kapsayan bir işletme modeli oluşturmuştur (Erensoy, 2012:8). Özellikle o dönemde sinema sektöründe pazarda az sayıda şirketin olması ve kısıtlı rekabet ortamı Hollywood stüdyo sisteminin işletme mantığının Henry Ford’un Model T’yi ürettiği araba fabrikasının sistemine benzetilmesine neden olmuştur (Erensoy, 2012:8). Fordizm basit, tekrara ve ürünlerin standartlaşmasına dayalı olduğu gibi aynı zamanda vasıfsız, niteliksiz eleman anlayışını getirmiştir (Erensoy, 2012:8). Ayrıca fordizm anlayışında düşük iş motivasyonu ve çatışmacı iş ilişkileri egemen olmuştur (Orhan, 2010:137). Yine sendikal faaliyetlerin olmaması ya da yetersizliği ucuz işgücünün nedenlerinden birini oluşturmuştur (Erensoy, 2012:8). Fordizm anlayışı bir süre sinema sektöründe de kendini gösterse de 1933 yılında çıkan kanunlardan sonra sinema endüstrisinde ciddi bir dönüşüm kendini göstermiştir (Parlayandemir,2011:170). Bu dönemde stüdyoda çalışanlar maaşlı eleman olarak sinema sektöründe yer almıştır (Erensoy, 2012:9). Organizasyonda zorunlu olarak iş bölümü yapılmış, sektördeki bir işletmede işler senaryo, yönetim ve kurgu bölümlerinden oluşturulmuş, sanat süreçleri ve teknik süreçler birbirlerinden ayrılmıştır (Erensoy, 2012:9). Dikey bütünleşme sisteminin

uygulandığı sinema sektöründe çalışanlara belirli görevler verilmiş, başrol oyuncularını ‘performans uzmanı’ olarak çalışmıştır (Erensoy, 2012:9). Sinemanın bir sektör haline dönüştüğü dönemlerde yardımcı oyuncular, başrol oyuncularını, stok oyuncularını gibi oyunculuk mesleğinin de kendi içinde ayırdığı görülmektedir (Erensoy, 2012:9). Sinema sektöründe emek süreci kapsamında bu sektörde çalışan insanların çalışma koşulları ve saatleri konusundaki merak bu makalenin yazılma amaçlarından biridir. Hollywood’da sinema sektöründe oyuncular için bir sınıflandırma yapılmış ve çalışma saatleri buna göre düzenlenmiştir (Parlayandemir,2011:170). Yardımcı oyuncular bir hafta gibi az bir süre oynarken stok oyuncularla -deneyimli oyuncular- 6 aylık sözleşmeler yapılmıştır (Parlayandemir, 2011:170). Başrol oyuncularına diğer oyunculara göre imtiyaz sahibi olmakla birlikte onlar gibi stüdyoya bağlı çalışmışlardır. O dönemde yönetmenlerden bağımsız ve serbest çalışanların tercih edildiği görülmektedir (Parlayandemir, 2011:170).

Sesin sinemada kullanılmasıyla birlikte 1930’lu yıllarda Hollywood dünya sinemasının lideri haline gelmiş ve bu dönemde Frank Capra, John Ford gibi isimler sanat açısından kaliteli filmler üretmişlerdir (WEB2). Aynı zamanda Chaplin’in “Asri Zamanlar” filmi ve Walt Disney’in animasyon filmleri sinemanın bir sektör haline gelmesine katkı sağlamıştır (WEB2). Ayrıca sesin sinemada kullanılmasıyla Hollywood’da sendikal faaliyetlerin başladığı söylenebilir (Crowley ve Heyer’den aktaran Ersöz,2014:280).

‘Sinema’da Altın Çağ’ olarak adlandırılan dönemde -ki bu dönemde 1939 yılı en parlak yıldır- sinema sektöründe çalışan insan sayısının 177,420’lere ulaştığı bilinmektedir (Erensoy, 2012:5). O dönemdeki sinema sektörü çalışanları yönetmenler, senaristler, oyuncular, setleri inşa eden marangozlar ve elektrik tesisatçılarından oluşmaktadır (Erensoy, 2012:5). Buradan da anlaşılacağı gibi sanat ve endüstri ilişkisi sinemayı etkilemiştir. Aslında sinema 20 yıllık bir süreçte endüstrileşmiştir (Parlayandemir,2011:211). Hollywood sineması 1929 ekonomik buhran, sesin sinemaya gelişi, 2. Dünya Savaşı gibi pek çok olayla özellikle estetik ve endüstriyel anlamda dönüşüme uğramıştır (Güngör,2013:211). Sinema sektöründe Hollywood, geçmişten günümüze çok önemli bir yere sahip

olduğundan dolayı bu çalışmada sektörün oluşum süreci Amerikan sineması üzerinden analiz edilmiştir. Televizyonun insanların hayatına girmesinden sonra insanların boş zaman algıları ve bu boş zamanı değerlendirme tercihleri de değişime uğramıştır. Sinema sektörü ve çalışanları da bu yeniliklerden etkilenmişlerdir.

Sinema sektöründe yapımcı, yönetmen, oyuncular, asistanlar, görüntü yönetmeni, kameramanlar, senarist, montaj sorumlusu, ışık sorumlusu gibi pek çok meslek mevcuttur. Amerikan sinema sektöründe yüksek oranda sendikalaşma olmasına rağmen günümüzde özellikle çalışma saatleriyle ilgili ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Emek yoğun sinema sektöründe yönetmenlerin yapımcılara karşı sanatsal hakları korunmaktadır (Parlayandemir,2011:190).

Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde günümüz toplumlarında önemli bir endüstri haline dönüşen sinema sektöründe emek süreci bu sektörün en önemli aktörlerinden biri olan yönetmenler örneği ile açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmını oluşturan ikinci bölümünde nitel veri analiz teknikleri kullanılarak yönetmenlerin çalışma koşulları, çalışmaya yönelik değerleri ve boş zamana yönelik bakış açıları detaylıca incelenerek, buradan hareketle emek süreçleri hakkında bilgi sahibi olunmaya çalışılmıştır.

II.Sinema Sektöründe Emek Süreci: Yönetmenler Örneği

1.Araştırma Süreci ve Hazırlık Çalışması

Bir araştırma süreci araştırma öncesi ve sonrası aşamalarından oluşmaktadır (İyem, 2012:111). Bu çalışmada birinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine yer verilmiştir. Kavramsal çerçeve sinemanın tarihçesi, sinema sektörünün oluşması ve sektördeki çalışma koşullarıdır. İkinci bölümde sinema sektöründe yönetmenlerin çalışmaya bakış açısı ve emek süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde sinema ve emek konularıyla ilgili pek çok sayıda kitaptan, tezden ve makaleden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında sinema sektörünü daha iyi anlayabilmek için Türkiye'deki bir yönetmenle-Yönetmen ve yapımcı Erdoğan Kar- görüşülmüştür. Aynı zamanda Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi'ndeki bazı hocaların konuyla ilgili

görüşlerine başvurulmuştur. Birkaç ay süren bir literatür taramasından sonra çalışmaya başlanmıştır.

2.Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın amacı sinema sektöründe yönetmenlerin çalışmaya ve boş zamana yönelik bakış açılarını değerlendirerek emek süreçlerini incelemektir. Bu alanda yapılan çalışmaların az sayıda olması bu araştırmayı keşfedici yapmaktadır. Sinema sektörü araştırmalarda pek çok açıdan ele alınsa da emek süreciyle ilgili çalışmaya pek rastlanmamaktadır. Sinemanın nasıl bir sektör haline dönüştüğünün araştırılması bakımından da bu çalışma önemli ve faydalıdır. Türkiye de ve dünya da farklı mesleklerin emek süreçlerinin incelendiği araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan literatür taramasında sinema sektöründe emek süreciyle ilgili az sayıda çalışma olduğu görülmüş ve bu alanda eksiklik hissedilmiştir. Bir meslek olarak yönetmenlik sanatsal çaba da gerektirdiği için sanat ve çalışma ilişkisinin birlikte değerlendirilmesi bakımından çalışmanın özgünlüğünden bahsedilebilir.

Yönetmenler açısından emek ve çalışma koşullarını incelemek için “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabı nitel içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi; verilerin benzer yönlerini dikkate alarak belirli başlıklar ve temalar çerçevesinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirilip düzenlenmesi ve değerlendirilmesidir (İyem, 2012:116). Nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan içerik analizi, çok kullanılan bir yöntem olmakla birlikte yazılı verilerin analiz edilmesine dayanmaktadır (Özdemir, 2010:335). Bu araştırmaya konu olan “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabı seçilmiş bazı ünlü yönetmenlerin hayatlarına dair bilinmeyenleri samimi bir üslupla anlatmaktadır. Kitapta yönetmenlerin doğum tarihleri, hangi toplumsal tabakaya ait oldukları ve aile yapıları gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. Bir meslek olarak yönetmenliği yapmadan önce hangi işlerde çalıştıkları ve neden yönetmenlik yaptıklarına dair olaylar yer almaktadır. Bu noktada tüm bu verilerin içinden çalışma koşulları ve emek süreciyle ilgili bilgilerin gruplandırılması ve belli temalar dikkate alınarak birbiriyle ilişkilendirilmesi ihtiyacı duyulmuştur. Nitel içerik analizi yönteminin seçilmesinin bir başka nedeni de çok sayıdaki verinin daha iyi yorumlanması için

daha az içeriğe indirgenmek istenmesidir (İyem, 2012:116). Bu çalışmada uygulanan içerik analizi süreci ilk olarak anlamlı verilerin tespit edilmesiyle başlamıştır (İyem, 2012:117). Buradaki anlamlı veriden kastedilen, yönetmenlerin bilinen ve bilinmeyen hayat hikayelerinin yer aldığı kitaptaki çalışmaya bakış açıları, çalışma koşulları ve emek süreçleriyle ilgili elde edilen bilgilerdir. İkinci aşamada tespit edilen veriler demografik özellikler, çalışma ve boş zamanla ilişkilendirilerek gruplandırılmıştır. Üçüncü aşamada temalarla ilişkilendirilen veriler araştırma soruları altında örgütlenmiştir (İyem, 2012:117). Son olarak araştırmanın bulgularına yer verilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

3.Araştırmanın Kısıtları

Çalışma keşfedici bir araştırma olduğu için benzer yapılmış çalışma sayısı çok azdır. Bununla birlikte yöntem olarak içerik analizi tercih edildiği için veri elde etme konusunda zorluk yaşanmıştır. Yönetmenlerle mülakat yapma şansı olmadığı için ki bir kısmı hayatını kaybetmiştir, tam olarak istenen veriler elde edilememiştir. “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabı yönetmenlerin pek bilinmeyen özelliklerini gün yüzüne çıkarmaktadır. Kitap daha çok yönetmenlerin özel hayatlarıyla ilgili bilgi vermektedir. Bu anlamda yönetmenlerin çalışma hayatları ve emek süreçleriyle ilgili bilgiler yetersizdir. Bu da araştırmanın kısıtlarından birini oluşturmaktadır. Yine demografik özellikleriyle ilgili bilgilerde yönetmenlerin bir kısmının hayatta olmamalarından dolayı yaş verileri elde edilememiştir. Kitapta, örneklem olarak seçilen yönetmenlerin hepsiyle ilgili bu araştırmanın konusu doğrultusunda aynı oranda bilgi mevcut değildir.

4.Araştırmanın Bulguları

Bu çalışmanın bulgular kısmında “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” adlı kitaptan içerik analizi yapılarak elde edilen veriler yer almaktadır. Kavramsal çerçevede sinema sektörü ve sektördeki çalışma koşulları Hollywood ve Amerikan sineması üzerinden anlatıldığı için bir bütünlük sağlanması amacıyla kitaptaki yönetmenlerden Amerikan sinema sektöründe çalışmış ve milliyet olarak Amerikalı olan yönetmenler tercih edilmiştir. Bulgular kısmı seçilen yönetmenlerin (deneklerin) demografik özelliklerine yönelik elde edilen verilerle başlamaktadır. Araştırmanın kısıtları kısmında da değindiğimiz üzere, şu anda

hayatta olmayan yönetmenler de olduğu için demografik özellikler kısmında yaşla ilgili verilere yer verilmemiştir. Demografik özellikler kısmında deneklerin doğum tarihleri, doğum yerleri, eğitim durumları, medeni durumları, kendilerinin ve ailelerinin hangi toplumsal tabakada olduklarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. (İyem, 2012:119). Araştırmanın bulgularında çalışma koşulları, çalışmaya ve mesleklerine bakış açılarına yönelik temalar belirlenmiştir. Bulgular kısmı şu verilerden oluşmaktadır (İyem, 2012:119) :

1. Demografik özelliklerle ilgili genel çerçeve
2. Çalışma koşulları ilgili analizler
3. Çalışmaya yönelik değerlerle ilgili analizler

Araştırmanın evreni “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabında yer alan 57 kişidir. Araştırma kapsamında Amerikan yönetmenlerin tercih edilmesi ve hakkında daha fazla veri elde edilen yönetmenlerin seçilmek istenmesinden dolayı örneklem 20 kişiyle sınırlandırılmıştır. Kitapta genel olarak yönetmenlerin kişisel özelliklerine, alışkanlıklarına ve bilinmeyen yönlerine yer verilmiştir. Neden yönetmenlik yapmaktadırlar? Yapılan içerik analizi sonucunda çalışma hayatında iş arkadaşlarıyla ilişkileri, yönetmen olmadan önce yaptıkları meslekler, boş zamana yönelik değerleriyle ilgili veriler elde edilmiş ve belirlenen temalar altında değerlendirilmiştir.

4.1.Demografik Özelliklerle İlgili Genel Çerçeve

Çalışma kapsamında düşüncelerine yer verilen yönetmenlerin listesi şu şekildedir: 1.D. W. Griffith (22 Ocak 1875), 2.Cecil B. Demille12 Ağustos 1881, 3.Charlie Chaplin 16 Nisan 1889, 4.John Ford 1 Şubat 1894, 5.Howard Hawks 30 Mayıs 1896, 6.Frank Capra 18 Mayıs 1897, 7.Walt Disney 5 Aralık 1901, 8.Elia Kazan 7 Eylül 1909,

9.Orson Welles 6 Mayıs 1915, 10.Robert Artman 20 Şubat 1925, 11.Sam Peckinpah 21 Şubat 1925, 12.Stanley Kubrick 26 Temmuz 1928, 13.Woody Allen 1 Aralık 1935, 14.F. Ford Coppola 7 Nisan 1939, 15.Martin Scorsese 17 Kasım 1942, 16.George Lucas 14 Mayıs 1944, 17. Oliver Stone 15 Eylül 1946, 18. Steven

Spielberg 18 Aralık 1946, 19.Spike Lee 20 Mart 1957, 20.Quentin Tarantino 27 Mart 1963

“Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabından araştırmamıza konu olan yönetmenlerin içerik analiziyle elde edilen veriler genel bir değerlendirme yapılarak analiz edilmiştir. Genel olarak ABD doğumlu olan yönetmenler, farklı meslek gruplarından ve farklı toplumsal tabakadan ailelere mensupturlar. Yine bir genelleme yapmamız gerekirse pek de iyi bir çocukluk geçirmedikleri söylenebilmektedir. Aile içinde farklı sorunlar yaşadıkları belki de bu yüzden farklı alanlarda yöneldikleri ifade edilebilmektedir. Ailesi sinema, tiyatro ya da müzik sektöründe olanları diğerlerine göre daha şanslı oldukları söylenebilmektedir. Bu ayrıcalık sinema sektörüne girmeleri kolaylaştırmıştır.

Çocukluklarından itibaren film çekmeye ve yazmaya ilgileri olduğu ifade edilebilmektedir. Bazıları üniversite eğitimi olarak film okullarını tercih etmiştir. Medeni durumlarıyla ilgili olarak elde edilen verilere göre boşanmış olarak bir genelleme yapılabilir.

4.2.Çalışma Koşullarıyla İlgili Analizler

“Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabında yönetmenlerin sinema sektöründe çalışma koşulları, çalışanlarıyla ilişkileri, yönetmen olmadan önce yaptıkları mesleklerle ilgili veriler elde edilmiştir. Bu konuyla ilgili yapılan içerik analizi sonucu tema belirlenmiştir.

Tema 1: Çalışma Koşulları

Yönetmenler film setlerinde bir yönetici olmalarının yanı sıra ortaya içinde sanat barındıran bir ürün çıkarmaktadırlar. Emek süreci bakımından tüm hayatları boyunca birkaç film çekmeleri ya da sanatsal kaygıları bir tarafa bırakıp çok fazla film çekmeleri ve yönetmen olmadan farklı meslekler yapmaları, iş güvencesiz çalışmaları çalışma koşulları temasını ortaya çıkarmıştır.

Kişi Listesi		
1.D. W. Griffith	Yönetmen olmadan önce asansör operatörlüğü, kitapçı tezgahçılığı yapmıştır. Aldığı ücretten memnun değildir. Sonradan tiyatro da kariyer yapmaya karar verir. Yönetmenlik yaptığı sırada kalitelerine aldırış etmeden bir hafta dört kısa film çıkarmıştır.	Yönetmenler kariyerleri boyunca farklı meslekler yapmışlardır.
2.Cecil B. Demille	Yönetmen olmadan önce oyun yazıp sahnelemiştir. Otoriterdir. Sendika karşıtı vakıf kurarak sendikaların tepkisini çekmiştir. Lisanslı bir pilot olmasının yanı sıra bir havayolu şirketi kurmuştur. Aynı zamanda Amerikan Hava Kuvvetleri Akademisi'ndeki öğrencilerin üniformalarını tasarlamıştır. Bir film setinde çalışırken 107 basamaklı bir merdivene çıkarken kalp krizi geçirmiştir. Fakat doktorların tavsiyelerini dinlemeden bir hafta içinde iş başı yapmıştır.	
3.Charlie Chaplin	Çalışma hayatında kendi işi üzerinde güç haline gelmiştir. Endüstriyel kapitalizme karşı muhalefet etmiştir. Kişisel temizliğine dikkat etmemesi, film setine geç kalan çalışanlara kötü davranması çalışma hayatında yaşadığı sorunlardandır.	Bir yönetici olarak yönetmenler otoriter davranışlarda bulunmuşlardır. İşçi sendikalarıyla iyi ilişkiler kuramamışlardır.
4.John Ford	Kamera arkasında ofis boyluk ve aksesuarlık yaparken sinema sektörünün temellerini öğrenmiştir. Otoriterdir. Bir film setinde çalışanına fiziksel şiddette bulunduğu iddia edilmiştir. Film setinde çalışırken oyuncularını küçük düşürücü hareketlerde bulunarak üstünlük kurmaya çalışmıştır. Düzenli ve disiplinlidir. Film setinde oyuncuların motivasyonunu artırmak için bir müzisyen görevlendirmiştir.	
5.Howard Hawks	Sinema sektöründe ilk film yapımcısı olarak yer almıştır.	Yönetmen olmadan önce farklı mesleklerde çalışmışlardır.

6.Frank Capra	Yönetmen olmadan önce gazete dağıttığı bir işe girmiştir. Film setinde aksesuarçılık yapmıştır.	Çalışanlarını kontrol tutmaya çalışmışlardır.
7.Walt Disney	Ters ve zorba bir yöneticidir. Sendikalaşmış iş gücüne nefret duyması çalışanlarıyla ilişkisine zarar vermiştir. Kendi şirketinde çalışan animasyonculara diğer stüdyolarda çalışan animasyonculara göre daha az ücret vermiştir. Bazı çalışanları çalışma koşullarını protesto etmek için grev yapmışlardır. Sendikalara olumsuz yaklaşmış ve işçilerle toplu pazarlığı reddetmiştir.	
8.Elia Kazan	Tiyatro yönetmenliği yapmıştır.	
9.Orson Welles	Resim yaparak turistlere satmıştır. İyi olan hayat şartlarını sürdürmek için oyunculuğa yönelmiştir. Kariyerinin son dönemlerinde reklam ve çizgi film seslendirmeleri için çağırılmıştır.	
10.Robert Altman	Çalışma hayatında figüranlık yapmıştır. Endüstriyel filmler çekmiştir. İlk kariyer tercihi köpeklere kişiselleştirilmiş dövme yapmaktır.	
11.Sam Peckinpah	Bir televizyon istasyonunda sahne görevlisi olarak çalışırken takım elbise giymediği için işten çıkarılmıştır. Figüranlık yapmıştır. Yönetmenlik yaptığı zamanlarda bir film setinde yapımcıyla kavga etmiştir.	
12.Stanley Kubrick	Bir gazetede fotoğrafçılık yapmıştır. Çalışma hayatında kontrolcü davranmıştır. Grip olan kişilerin film setine girmesini yasaklamıştır. Bir film setinde tavşanların kazayla ölmesinden sonra o günkü çekimleri tamamen iptal etmiştir. Uçağa binmek istemediği için tüm filmlerini malikanesinin yakınlarında kurulan setlerde çekmiştir. Korku ve Arzu "Fear and Desire" filmini büyük oranda satranç maçlarından kazandığı parayla finanse etmiştir.	

	Masa tenisinde oyuncuları yenmekten keyif almıştır. Bu sayede film setinde onlara üstünlük kurabileceğini düşünmüştür.	Sinema sektöründe yönetmenler yoğun bir şekilde çalışmaktadırlar. Genellikle otoriterdirler.
13.Woody Allen	Televizyon yazarlığı yapmıştır. Film seçimleri için oyuncularla mülakat yaptığı bir oda belirlemiştir. Bu odayı oyuncuların üzerinde daha rahat hakimiyet kurabildiği için tercih etmiştir.	
14.F. Ford Coppola	Kurgu ve metin yazarlığı yapmıştır. “Kıyamet” filminin Filipinler’deki çekimlerinde tayfun gibi doğal afetlerle karşılaşmıştır. Bir başrol oyuncusu kalp krizi geçirmiştir. Film bütçesiyle ilgili sorun yaşanmıştır. Film ekibi tropikal hastalıklarla mücadele etmiş; yemek, içme suyu ve tuvalet sıkıntısı yaşamıştır. Fakat yönetmen film ekibinin aksine daha sağlıklı koşullarda kalmıştır. Kobe bifteği yapması için Tokyo’dan bir şef getirtmiştir. Bu sırada film ekibinin büyük bir kısmına yemek paralarını vermemiştir. Bir dönem kariyer sorunlarından orta yaş kriziyle karşılaşmıştır. Aynı zamanda fahri başkonsolos olmuş ve oteller zinciri kurmuştur.	
15.Martin Scorsese	Bir dönem ihtiyaç duyduğu paraya sahip olmak için sanatsal ilkelerinden taviz vererek bir film çekmiştir. Film piyasası 1980’lerde değiştiği için ticari olarak zorlanmıştır.	
16.George Lucas	Çalışma hayatında otoriterdir. Sinema alanında kariyer yapmaya karar verdikten sonra serbest kameraman ve kurgucu olarak çalışmıştır. İşkolikliği ve aşırı kontrolcü yapısından dolayı evliliği bitmiştir. Star Wars filmi bütçenin oldukça üzerine çıktığından dolayı Lucas kilo kaybı yaşamış ve strese girmiştir. Bu nedenle çekimlerin ortasında hastaneye yatmak zorunda kalmıştır.	

17. Oliver Stone	İngilizce öğretmenliği yapmıştır. Film senaryosu yazmıştır.	
18. Steven Spielberg	Yoğun çalışma koşullarından dolayı eşine zaman ayıramamış ve bu durum sorunlara yol açmıştır. Asansör korkusundan dolayı tüm iş görüşmelerini lobide gerçekleştirmiştir.	
19.Spike Lee	İlk uzun metrajlı filmini çekmek için bir prodüksiyon şirketinde çalışmıştır. Sinema sektöründe pek çok yönetmenle tartışma yaşamıştır.	
20.Quentin Tarantino	Video dükkanında çalışmıştır. Film senaryosu yazmıştır.	

Kaynak: Schnakenberg'den aktaran Gözcü; 2014:9-279

Değerlendirme

Bir meslek olarak yönetmenliğin de kariyer basamakları bulunmaktadır. Seçilen kişilerin fotoğrafçılık, senaristlik gibi meslekler yaptığı görülmektedir. Sinema sektöründe yönetmenler önemli bir unsurdur. Yönetmenler hem bir sanatçı hem de yönetici olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak otoriter bir tavır sergiledikleri ve sendikalı iş gücüne karşı olumsuz yaklaşımları görülmektedir. Ortaya çıkan bulgulardan biri de yönetmenlerin film setlerindeki oyuncularla olan çalışma ilişkileridir. Yönetmenlerin oyuncuları takdir etmemesi, onların özgüvenlerini zedelemesi ya da hiç bir sebep olmadan aynı sahnenin defalarca çekilmesi örnek gösterilebilir. Yönetmenler sadece kendi alanlarında değil farklı mesleklerde de uzmanlaşmışlardır. Demille, 1919 yılında bir havayolu şirketi kurmanın yanı sıra üniforma tasarımı yapmıştır (Schnakenberg'den aktaran Gözcü,2014:22). Görüldüğü gibi birden fazla çalışma alanı olabilmektedir. Sinema sektöründe yönetmenlerin çalışma koşullarıyla ilgili diğer bir bulgu ise iş güvencesinin olmamasıdır. Filmlerini kendilerini finanse etmek zorunda kalanlar filmleri gişede başarısız olunca bu durumun ağır ekonomik sonuçlarıyla karşılaşmışlardır. Bir yapımcıya bağlı olarak çalışan yönetmenlerse bir anlaşmazlık durumunda işten çıkarılmışlardır. Son olarak çalışma koşulları iş ve

aile dengesinin bozulmasına yol açmıştır. Yönetmenlik mesleği yoğun emek harcanan sadece film setinde değil iş dışında da çaba gerektiren bir uğraş olarak ifade edilebilir.

4.3. Çalışmaya Yönelik Değerlerle İlgili Analizler

İnsanlar farklı nedenlerden dolayı çalışmaktadırlar. “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabında yapılan içerik analiziyle yönetmenlerin çalışmaya, sinema sektörüne ve mesleklerine bakış açılarıyla ilgili veriler elde edilmiştir. Bu veriler çalışmaya bakış açısı temasını ortaya çıkarmıştır.

Tema 1: Çalışmaya Bakış Açısı

Kitapta seçilen yönetmenlerin sinema sektörü, çalışma hayatında karşılaştıkları durumlar ya da meslekleriyle ilgili sözlerine yer verilmiştir.

Tablo 3 Çalışmaya Bakış Açısıyla İlgili İçerik Analizi Bulguları

Kişi Listesi		
1.D. W. Griffith	“Sinema Sanatları ve Bilimleri Akademisi mi? Ne sanatı ne bilimi?”	
2.Cecil B. Demille	“Bana İncil’den herhangi iki sayfa verin, bende size bir film vereyim.”	
3.Charlie Chaplin	Çalışanlarını hızlı çalışmaları ve işe zamanında gelmeleri konusunda uyarmıştır.	Yönetmenlerin sinema sektörüne bakış açıları farklıdır. Farklı nedenlerden dolayı film yaptıkları için çalışmaya bakış açıları da farklıdır.
4.John Ford	“Benimle sanat hakkında konuşmanın bir faydası yok. Ben kiramı ödeyebilmek için film yapıyorum.”	
5.Howard Hawks	“Bir filmde üç adet muhteşem sahne varsa ve	

	hiç kötü sahne yoksa o film iyi bir filmidir.”	
6.Frank Capra	“Her başarılı erkeğin arkasında şaşkın bir kadın vardır.”	
7.Walt Disney	“Miki Fare’yi tanıdığım tüm kadınlardan daha çok seviyorum.” “Bazen kendimi küçük bir arı olarak görüyorum. Stüdyonun bir tarafından diğerine gidip polen topluyorum ve bir şekilde herkesi harekete geçiriyorum.	
8.Elia Kazan	“Başkalarını ihbar eden biri rahatsız edici hatta iğrenç bir şey yapmaktadır.	
9.Orson Welles	“Zirvede başladım ve oradan aşağıya doğru indim.” “O rolü oynamak için ruhumu bile satarım.”	
10.Robert Altman	“Risk almazsan oyunda kalamazsın.”	
11.Sam Peckinpah	“Size çekmeniz için bir hikaye veriliyor ve siz de elinizden gelen en iyi şekilde onu çekiyorsunuz, hepsi bu kadar. Bütün bu bütünlük saçmalığı da nereden çıkıyor?”	
12.Stanley Kubrick	“Bu gezegenin yok olmasının kozmik ölçekte	

SİNEMA SEKTÖRÜNDE EMEK SÜRECİ: YÖNETMENLER ÖRNEĞİ (s.120-142)

	hiçbir anlamı yoktur.” “Eğer film izleyicinin duygularını harekete geçiriyor ve bilinçaltına işliyorsa, eğer birazcık da olsa onun film mitolojik ve dini özlemlerini ve dürtülerini kamçılıyorsa, o zaman başarılı olmuş demektir.”	Yönetmenlerin sinema sektörüne yönelik algıları farklıdır.
13.Woody Allen	“Ben popüler kültür insanıyım. Bira ve köfte eşliğinde beyzbol seyretmeyi tercih ederim.”	
14.F. Ford Coppola	“Muhtemelen dâhiyim ama hiç yeteneğim yok.”	
15.Martin Scorsese	“Tüm hayatım filmlerden ve dinden ibarettir. Hepsi bu kadar. Dahası yok.”	
16.George Lucas	“Eğer on bir yaşındaki bir kızın hayal dünyasını kavrayabilirseniz, bu sektörden bir servet kazanabilirsiniz.”	
17. Oliver Stone	“Sinemayı seviyorum ama sinema endüstrisi beş para etmez.”	
18. Steven Spielberg	“Ayda bir dünyam başıma yıkılır. Kendime geldikten sonra, yapmak istediğim yeni bir film bulmuş olurum.”	

19.Spike Lee	“Hollywood karakterleriyle benim karakterlerim arasındaki fark ne mi? Benimkiler gerçek.”	
20.Quentin Tarantino	“Seyirciyle yönetmen arasında sado-mazo bir ilişki vardır ve mazoşist olan taraf seyircidir.”	

Kaynak: Schnakenberg'den aktaran Gözcü; 2014:9-279

Değerlendirme

Yönetmenler, hayatları boyunca gerek sinema sektöründe gerek diğer sektörlerde pek çok farklı mesleklerde çalışmışlar. Kamerayla tanıştıktan sonra pek çoğu yönetmen olmaya karar vermiştir. Bazıları film okuluna gitmiş bazıları sinema sektöründe farklı işlerde çalışmışlardır. Bu açıdan yönetmenlik onlar için hayal edilen, istenen bir iş olmuştur. Fakat çalışma hayatı gerçekleri sektöre karşı algılarını değiştirmiştir. Öyle ki sinema sektöründe sanat ve piyasa koşulları arasındaki ikilem çalışmaya bakış açılarını da etkilemiştir. John Ford'un “Benimle sanat hakkında konuşmanın bir faydası yok. Ben kiramı ödeyebilmek için film yapıyorum.” sözü çalışmaya yönelik değerlerini ve bakış açısını ortaya koymaktadır. Robert Altman pek çok yönetmenin kabul etmediği bir projeyi kabul ederek risk almış ve film gişe de büyük başarı elde etmiştir. Bu sayede kendi filmini finanse edip çekebilmiştir. Yönetmenlerin sinema sektöründe var olma mücadeleleri ve emek süreçleri çalışmaya yönelik bakış açılarını belirlemiştir.

SONUÇ

Sinemanın bir sanat dalı, bir kitle iletişim aracı ve bir sektör olması zenginliğini ortaya koymaktadır. İlk keşfedildiğinde bir eğlence aracı olarak görülmüş, insanların boş zamanını değerlendirebileceği bir alternatif olarak değerlendirilmiştir. Sinema zamanla insanların ilgi göstermesi sonucunda ticari bir değer oluşturmuştur. Sinemanın bir endüstri kolu haline dönüşme süreci ülkelere göre farklılık göstermiştir. Özellikle ABD’de keşfinden bu yana bir sektör olarak

görülmüştür. O dönemde göçmenlerin ve işsizlerin boş zamanlarını değerlendirdikleri bir araç haline gelmiştir. Sinemanın bir endüstri haline gelmesiyle birlikte sektördeki çalışma koşullarının durumu ortaya çıkmıştır. Sendikalı işgücüne olumlu bakılmasa da sonradan devletin bununla ilgili yasal düzenlemeleriyle birlikte toplu pazarlık gibi bir takım haklar getirilmiştir. Sinema sektörü tarihsel gelişimi süresince dünyadaki pek çok gelişmeden etkilenmiştir. Özellikle ABD'deki ekonomik buhran dönemi, 2. Dünya Savaşı, Sanayi Devrimi, televizyonun icadı ve internetin yaygın bir şekilde kullanılmasına kadar etkilenmiş ve dönüşüme uğramıştır. Tüm bunlarla birlikte sinema sektöründeki çalışma koşulları ve çalışanların emek süreçleri de bu olayların etkisinde kalmıştır. Sinema sektörü her sektörde olduğu gibi farklı mesleklerden oluşmaktadır. Yönetmenler sinema sektörünün sanatsal açıdan yöneticileridir. Bir başka deyişle sektörün 'altın yakalıları' olarak değerlendirilen yönetmenler, piyasa ve çalışma koşullarına bağlı olarak zaman zaman ekonomik ve idari olarak ta yönetici konumunda yer almışlardır. Bu araştırmanın ilk bölümünde sinemanın keşfi ve özelliklerine yer verilmiş sonra sinemanın bir sektör olma süreciyle sektördeki genel çalışma koşulları Amerikan sineması üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın hazırlık sürecine ve metodolojisine yer verilmiştir. Araştırma da yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. "Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları" kitabı bu yöntemle analiz edilmiş elde edilen veriler yönetmenlerin demografik özellikleri, çalışma koşulları, çalışmaya ve boş zamana yönelik bakış açıları temaları altında gruplandırılarak bulgular kısmında değerlendirilmiştir. Yönetmenlerden Amerika kökenli ve Amerikan sinema sektöründe çalışmış olan kişiler özellikle örneklem olarak seçilmiştir. Birinci bölümde kavramsal çerçeve Amerikan sinema sektörü örneği üzerinden ele alındığı için bir tutarlılık sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı sinema sektöründe yönetmenlerin çalışmaya ve boş zamana bakış açılarını değerlendirerek emek süreçlerini incelemektir. Bu anlamda ortaya ilginç veriler çıkmıştır. Sonuçlara göre bir genelleme yapmak zor olsa da bazı ortak noktalar tespit edilmiştir. Öncelikle genel olarak yönetmenler uzun (70- 80 yıl) yaşamışlardır. Bir kısmı halen yaşamaktadır. Aile yapısı olarak kötü bir çocukluk dönemi geçirmişler ve bu durum onları farklı şeylerle ilgilenmeye itmiştir. Bu alanda bir kariyer

yapmaya karar verdikten sonra film okullarını tercih etmişlerdir. Yine ortaya çıkan bir başka sonuç yönetmen olmadan önce sinema sektörü dışında da çok farklı meslekler yapmalarıdır. Yönetmen olduktan sonra çalışma hayatında zamanla otoriter oldukları görülmüştür. Çalışma ilişkileri açısından farklı sorunlar yaşamışlardır. Bir kısmı bir stüdyoya bağlı olarak bir kısmı bağımsız çalışmıştır. Özellikle kendi işinin sahibi olan yönetmenler aynı zamanda bir idareci olarak sendikalı işgücüne karşı olumsuz tavır sergilemişlerdir. Kendileri son derece iyi koşullarda çalışırken ve yaşarken çalışanların durumlarını göz ardı etmişlerdir. Film setlerinde kontrolcü ve sıkı bir yönetici olarak karşımıza çıkmışlardır. Çalışmaya bakış açıları incelendiğinde genel olarak yönetmen olma hayaliyle bu işe başladıklarını ve farklı nedenlerden dolayı bu işi yapmaya devam ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bir yönetmenin sanatı bu işin dışında tutarak sadece ev kirasını ödeyebilmek için bu işi yaptığını ifade etmiş olması aslında bu araştırmanın en önemli bulgularından ve araştırmanın amacıyla ulaşılmak istenen sonuçlardan biridir. Yönetmenlerin emek süreçlerini daha iyi ortaya koymak için boş zamana bakış açılarıyla ilgili elde edilen verilerde çalışma ve boş zaman ayrımı olduğu görülmüştür. Fakat boş zaman algısının daha çok eğlence ve zevk amacı taşınması çalışma hayatını kimi durumlarda olumsuz etkilemiştir. Bu durum sadece kariyerlerinde değil iş ve aile dengelerinde ciddi sorunlara yol açmıştır. Bu araştırma bir içerik analizine dayanmaktadır. Bu bakımdan “Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları” kitabı daha çok özel hayatlarının bilinmeyenlerini ele aldığı için tam olarak istenen veriler elde edilememiştir. Fakat bu bilinmeyenlerin ele alınması belki de yönetmenlerin emek süreçleriyle ilgili mülakatla ya da başka bir veri toplama yöntemiyle elde edilemeyecek bilgileri sağlamıştır. Bu konu da araştırma yapmak isteyenler için mülakat yönteminin de olduğu karma bir yöntem önerilmektedir. Ayrıca örneklem olarak daha fazla kişi seçilmesi araştırmanın daha sağlıklı sonuçlar vermesi bakımından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Betton, G. (1990). *Sinema Tarihi*. (Çev. Şirin Tekeli). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

- Can N. (2007) *Sinema Sektörünün Gelişiminde Film Komisyonlarının Rolü ve Türkiye Örneği: Türk Film Konseyi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Crowley D. Heyer P. (2007). *İletişim Tarihi*. (Çev. Berkay Ersöz).Ankara: Siyasal Kitapevi
- Çalışkan Z. (2014) *Yabancılaşma Kuramı Çerçevesinde Emek Süreci ve Bilgi İşçileri: Bankacılık Sektörü Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin D. (2014). Fordizm Perspektifinden Hollywood Stüdyo Sistemi. *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı6
- Erensoy F. (2012). *Hollywood'dan İndiewood'a Amerikan Sineması'nın Değişimi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkılıç H. (2003). *Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı ve Bu Yapının Ekonomimize Etkileri*. Yayınlanmamış sanatta yeterlilik tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, C. A. (2013). Püritenizm ve Hollywood İlişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt 12, Sayı 1.
- İyem, C. (2012). *Kramponlu İşçiler: Bir Boş Zaman Çalışanı Olarak Futbolcular*. (1. Baskı) İstanbul: On İki Levha.
- Keskin S. (2008). *Türk Sinemasının Mali Yapısı ve Problemleri*. Uzmanlık tezi, TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü.
- Morva A. D. (2006). Bir Serbest Zaman Etkinliği Olarak Sinema. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 117.
- Oylum R. (2011). *Alman Sineması*. (1.Baskı) İstanbul: Başka Yerler Yayınları
- Orhan, K. (2010). “Modern Zamanlar” Filmi ve Dönemsel Bir Çalışma İlişkileri Yorumlaması. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 24.
- Özbaşaran, N. C. (2007). *Sinema Sektörünün Gelişiminde Film Komisyonlarının Rolü ve Türkiye Örneği: Türk Film Konseyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11,Sayı 1.

Parlayandemir G. (2011). *Türk Sinemasının Endüstriyel Yapısının Amerikan Sinemasının Endüstriyel Yapısıyla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schnakenberg, R. (2010). *Büyük Yönetmenlerin Gizli Hayatları*. (Çev. E. Gözğü). İstanbul: Domingo.

Teksoy, R. (2014). *Rekin Teksoy'un Sinema Tarihi*. (4.Baskı) İstanbul: Oğlak Yayıncılık

WEB1, <http://emek.nedir.com/> adresinden 8 Kasım 2015 tarihinde erişilmiştir.

WEB2, <http://moviesdatabase.weebly.com/tarihccedile.html> 20 Aralık 2015 tarihinde erişilmiştir.